

Мільярд уладаў

Пацучыха не адзін раз вандравала на ліфтавым канаце з паверха на паверх, бо дом быў стары, і ў пошуках ежы ў яе было шмат канкурэнтаў. Ёй пераваліла за два гады і, як яна беспамылкова адчувала, жыць заставалася ўжо няшмат.

Цяпер яна ўчапілася кіпцюрамі за рэльефныя выпукласці тросікаў і замерла ў чаканні: днём, асабліва раніцай і ўвечары, ліфт рухаўся ўверх-уніз амаль бесперапынна, заміраючы хіба што толькі ноччу. Пацучыха крыху расслабілася, доўгі голы хвост яе звесіўся долу, толькі сэрца працавала адноўкава роўна — дзесьці шэсцьсот цыклаў у хвіліну.

Урэшце ў ліфт зайшлі. Чалавек, як яна машынальна вызначыла падсвядомасцю, быў адзін. Чалавек націснуў кнопкую, у ліфце шчоўкнула, загудзела, і ён крануўся ўніз. Невялікі блок абмежавання хуткасці пачаў варочацца і закруціўся на поўную магутнасць: звыклая з'ява, каб не адзін быццам малазначны нюанс, які тычыўся самой пацучыхі і разам непрадказальна змяніў усю сітуацыю. Справа закранала ўзрост жывёлы, яе рэакцыю на небяспеку, сілу мышцаў, вастрыню слыху і зроку.

Раптам яе хвост зацягнула спачатку блокам, а потым імгненна ўсю і — пацучыху раздушыла. Трос аўтаматычна скінуўся.

Ліфт спыніўся.

Чалавек па імені Павел Дук спяшаўся. У пярэдній, на выхадзе з кватэры палюбоўніцы ён мельгам зірнуў у люстэрка, крытычна ўсміхнуўся сам сабе і прыгладзіў валасы. Ён быў далёка не малады, яўна з лішняй вагой, але шыракаплечы і вузкі ў клубах, што скрадвала ягоныя не вельмі істотныя, як ён лічыў недахопы. У люстэрку ў адказ на свой позірк ён пабачыў нічым не адметны твар лысеючага мужчыны з прымым носам, шэрымі вачымі і запалымі шчокамі.

Каханка — жанчына каля сарака год, мажная, але без прыкметных тлушчаадкладанняў на целе, ѿмнавалосая, з пажадлівым ротам, апранаючы халат, выйшла праводзіць яго і зачыніць дзверы. Яе шырокая расстаўленая, аголеная грудзі цяжарам звісалі з-пад крысаў халата. Яна была басанож і гала-ва яе, калі жанчына да яго прыхінулася, даставала яму амаль да падбародка. Мужчына раптам адчуў, як у ім зноў варухнулася жаданне, але заглушки ў яго і таропка развітаўся праз пацалунак.

«Стэлефануемся», — сказаў ён і выйшаў вонкі. Гэта быў апошні дзевяты паверх, і чалавек па імені Дук пасунуўся да ліфта. Ён націснуў кнопкку выкліку, дзверы расчыніліся — ліфт аказаўся побач.

Ужо ў кабіне, адшукваючы пад слабым, мігатлівым святлом плафона патрэбную яму кнопкку першага паверха, ён у думках зноў вярнуўся да тых дзвюх—трох гадзін, праведзеных у кватэры палюбоўніцы. Іх сувязь цягнулася ўжо некалькі год. Мужчына іншым разам задаваўся пытаннем: чаму яго праз пэўны час зноў і зноў цягне да гэтай жанчыны, хоць яго жонка нічым ёй не саступіць — і больш прыгожая, і з нашмат больш вытанчаным душэўным складам. Палюбоўніца ж была калі-ні-калі нават вульгарная, нястрыманая ў пяшчотах, іншым разам да краю юрлівая, але шчырая ў сваіх

пачуццях, і не саромелася іх. Пракручваючы ця-
пер у галаве хвіліны, праведзеныя з ёй у ложку,
мужчына ablizaў раптам асмяглыя губы і зноў ад-
чуў, як яго пакрысе апаноўвае жаданне, нават эрэк-
цыя з'явілася. «Хіба гэтая жанчына, калі б ён, на-
прыклад, з ёй ажаніўся, заставалася б штодня та-
кой жа прыцягальнай? — думаў ён. — Цалкам
верагодна, што ўсё магло быць наадварот: яна ста-
ла б для яго абыякавай, а цяперашняя жонка, сус-
трэнь яе на той час, ператварылася б у заўсёды жа-
даную палюбоўніцу».

Кабіна ліфта здрыганулася і кранулася ўніз. У
сваіх хуткаплынных думках мужчына, між тым,
вярнуўся да звычайнага: як ён з'явіца дадому і па-
тлумачыць жонцы сваю запозненасць, а потым зга-
даў работу — з раніцы трэба было ўзгадніць шэраг
пытанняў з базавай фірмай. Чалавек па імені Па-
вел Дук працаваў начальнікам аддзела па маркетын-
гу медпрэпаратаў вузкага профілю. Раптам у кабі-
не яго пад нагамі глуха шчоўкнула, і ліфт спыніў-
ся. Мужчына пачаў устрывожана шукаць вачыма
панэль і націскаць кнопкі руху, але безвынікова.
Яго неспадзянавана кінула ў гарачыню. Слабая, па-
куль яшчэ запозненая хвалья страху, лёгкім доты-
кам казытнула яго.

«Без панікі, — загадаў сабе чалавек па імені Па-
вел Дук і агледзеў усе чатыры сценкі кабіны, а так-
сама столъ і падлогу пад нагамі. — Урэшце, нічо-
га не здарылася, ён пэўна завяз, але праз секунду,
другую, выкліча дзяжурнага дыспетчара ці яшчэ
там каго, і яго вызваліць. Праўда, гэта здарылася
з ім упершыню, але ж пра такія выпадкі ён ведаў,
нават бачыў у нейкім камедыйным фільме ці чуў у
гумарыстычных капусніках з удзелам знакамітых
камічных акцёраў».

Але ўжо першы, не вельмі пільны агляд яго ка-
меры часовага зняволення абудзіў у чалавека но-
вую, непажаданую хвалю страху. Кнопка выкліку
дзяжурнага дыспетчара была выдраная з усім сваім

унутраным змесцівам, выдраная была і таблічка з нумарамі аварыйных тэлефонаў.

Але мужчына звыкла нырнуў далонню ў кішэню, дзе заўсёды месціўся цёплы прамакутнік мабільніка, і — пахаладзеў. Твар яго пакрыўся потам.

Мабільніка не было. Ён абачліва і з намерам пакінуў яго дома, каб жонка не назаляла званкамі. Мала прыемнага, калі ў момант інтых ласкаў «труба» раптам пачынае наігryваць зазыўную мелодыю. Так, зараз трэба было, па-першае, не паддавацца паніцы, а па-другое, спакойна адшукваць выйсце. Павінна ж быць у яго сітуацыі нейкае выйсце?

«Вентыляцыя, — падумаў ён. — Яму патрэбна свежае паветра, бо невядома колькі часу ён прасядзіць у гэтай скрыні, можа нават да раніцы».

Ён зноў жахнуўся: падлеткамі вентыляцыя была скроў забітая і зацементаваная жованкай, і мужчына адразу ўяўна адчуў, як яму не хапае кіслароду і вось-вось наступіць прыпадак удушша. «Але ж гэта ўсяго толькі ўнушэнне, — пераконваў ён сябе, — паветра прасочваецца праз розныя непрыкметныя шчыліны, пад дзвёры, а ён у кабіне адзін і яму будзе дастаткова кіслароду».

Чалавек па імені Дук набраў у грудзі як мага больш гэтага самага паветра і крыкнуў:

«А-а-а-а-а!»

І зноў:

«Дапамажыце!»

А потым загрукаў у сцены кабіны і ў дзвёры на-
гамі:

«Ліфт спыніўся! Чуецце, хто-небудзь!?»

І зноў ужо на выдыху:

«Дапамажыце!»

Адказам было маўчанне. Мужчына сцішыўся і прыслушваўся. Цішыня. Страх з новай сілай накаціў на яго, і ён з адчаем зразумеў, што калі не возьмем сябе ў рукі і не здолее супакоіцца — будзе горш. Тым больш, што ён ужо мае проблемы з сэрцам і

гіпертэнзію, хоць і ў пачатковым стане, але ад таго не менш небяспечную.

Мужчына намацаў пульс і паднёс да вачэй гадзіннік. У цьмяным святле з аплаўленага запальнічкамі і недакуркамі плафона, ён пачаў лічыць.

Ён налічыў амаль трыццаць цыклаў, пакуль секундная стрэлка гадзінніка прайшла чвэрць цыферблата.

«Амаль сто дваццаць, — у думках запанікаваў ён. — Тахікардыя на мяжы зрыву, і да таго ж у патыліцы сціскае. Ціск».

Але тут жа ён пачаў супакойваць сябе: напрыклад, у амерыканскіх астронаўтаў, калі яны спускаліся ў модулі на Месяц, а потым выходзілі з яго на яго паверхню, іх пульс, як адзначылі ў Цэнтры палётаў, быў каля ста дваццаці цыклаў у мінуту. Дык тое ж адбывалася на Месяцы, а ён знаходзіцца на Зямлі, нават непадалёку ад свайго дому, усяго некалькі прыпынкаў. Ну а што загразнуў у ліфце, дык гэта такая дробязь, вартая хіба што смеху. У рэшце рэшт ліфтам увесь час карыстаюцца, людзі выявяць, што кабіна не працуе, паведамляць каму трэба, і яго вызваляць.

Мужчына нават роблена ўсміхнуўся, і раптам успомніў пра таблеткі ад ціску, якія апошнім часам раз-пораз насіў з сабой у кішэннях. Ён абмацаў іх: адну, другую, трэцюю, але нічога такога, акрамя сцізорыка і партатыўнага калькулятара, які немаведама як у іх апынуўся, не выявіў. «Пэўна, таблеткі засталіся ў іншай вopратцы», — падвынікаваў ён, і зноў адчуў, як халадзеюць спіна і далоні.

Сэрца білася з ранейшай хуткасцю. Чалавек па імені Павел Дук неспадзянавана прыгадаў вядомыя яму факты, якія цяпер чамусьці ўсплылі ў памяці. Праведзеныя разлікі па частаце сардэчных скарачэнняў для розных відаў жывёл супадаюць з фактамі величынямі іх працягласці жыцця. Сэрцы жывёл за перыяд жыцця робяць прыкладна аднолькавы лік скарачэнняў — у межах аднаго мільярда.

Але ж і чалавек, як сцвярджае сучасная навука, — жывёла, хоць і ўчарашняя.

Мільярд удараў.

Каб заняць свае думкі і супакоіцца, а гэтага трэба было дабіцца любымі шляхамі, мужчына ўспомніў і выцягнуў калькулятар і пачаў падлічваць: у адной хвіліне — шэсцьдзесят секунд, што прыблізна адпавядае такой жа колькасці цыклаў сэрца, у гадзіне іх трох тысячы шэсцьсот, у сутках — восемдзесят шэсць тысяч чатырыста, у месяцы — два мільёны пяцьсот дзве тысячы, у адным годзе — трыццаць адзін мільён сто чатыры тысячы цыклаў, у шасцідзесяці гадах — ... атрымлівалася крыху больш мільярда, але ж працягласць жыцця сучаснага чалавека штучна павялічваюць гігіена і медыцина, а раней людзі ўвогуле не жылі больш як сорак год, — меркаваў ён.

Маніпуляцыі з лічбамі тым не менш не далі аніякага выніку. Страх з новай сілай працягнуў яго. Мужчына пачаў біць у сцены кабіны кулакамі, а потым і нагамі, пакуль сапраўдны прыпадак удушка не спыніў яго. Ён скінуў долу пінжак і рвануў кашулю на грудзях.

«Клаўстрафабія?»

Ці сапраўды ён пакутуе на клаўстрафабію? Чалавек па імені Павел Дук пачаў ліхаманкава перабіраць у думках мінулае — магчыма, з ім ужо здаралася нешта падобнае? На першы погляд, быццам нічога такога не выяўлялася. Але ж і сітуацыі, з якой сутыкнуўся зараз, ён таксама не мог прыгадаць у сваім ранейшым жыцці. Праверыць гэта не было выпадку, хоць... хоць вось яно: неспадзявана ўспамін трывалацігадовай даўніны паслужліва ўсплыў з падсвядомасці. Так, гэта было даўно, у студэнцкія гады, калі ён жыў у інтэрнаце. Ён прывёў дзяўчыну, такую ж самую студэнтку, як і сам, нават з аднаго з ім факультэта, да сябе ў пакойчык, але, акрамя яго, там жылі яшчэ троє яго аднакурснікаў, і пакідаць яе на нач не выпадала. «Камен-

данцкая якраз свабодная, — параілі яму, — сам камендант у адпачынку. Толькі вось замок там цяжка адмыкаецца, ледзь ключ падабралі». Урэшце, пра ўсё гэта ён ведаў і сам.

Яны выпілі з дзяўчынай віна, выпалілі па цыгарэце, і ён дапамог ёй распрануцца. Але тут яна раптам успомніла, што забыла ў яго пакойчыку «касметычку».

«Потым забяру, там усё роўна нічога такога няма», — сказала яна.

«Я прынясу», — паслужліва давёў ён, адчуўшы і патрэбу збегаць у туалет. Сказаць пра гэта пасаромеўся, балазе тут прычына знайшлася сама: схадзіць па пакінутую «касметычку».

Але дзверы не адчыніліся. Ключ наглуха заблакавала з замка.

І тут жа ён адчуў страх. Ён нахлынуў быццам з ніадкуль: пакойчык, які хвіліну назад нагадваў яму ўтульнае сховішча, раптам імгненна ператварыўся ў небяспечную пастку. Ключ упарта не пра варочваўся, рукі трэсліся, а рухі сталі мітуслівымі, як у вар'ята.

«Ды кінь ты, — парайлі яму дзяўчына, — пасля адчынім, ідзі да мяне».

Перасільваючы сябе, ён вярнуўся ў ложак, распрануўся, але жаданне, якое хвіліны назад ледзь не спальвала яго — прапала. Замест яго з новай сілай наваліўся страх.

Тады ён ускочыў і не звяртаючы ні на што ўвагі: ні на свае рукі, ні на з'едлівую ўсмешку дзяўчыны, ні на тое, што падымае залішні шум, пачаў выбіваць дзверы.

І як толькі яны расчыніліся, страх знік, быццам яго і не было.

Цяпер мужчына ўжо цьмяна памятаваў, чым скончылася тая яго любоўная прыгода. Хутчэй за ўсё, а пэўна так яно і было, дзяўчына адразу сышла, а ён пакрочыў да сябе, дзе паваліўся на ложак і заснуў цяжкім сном.

«Жах».

Чалавек па імені Павел Дук адчуў, як яму становіцца па-сапраўднаму блага. Рукі ў яго пахаладзелі, а ногі сталі няздольнымі трymаць вагу цела, і ён, спінай да сцяны, з'ехаў уніз, на падлогу ліфта.

«Небяспека».

Велічыню гэтай небяспекі ён прыгадаў толькі цяпер. Так, ён ужо не малады, як і мноства людзей у яго ўзросце пакутуе на розныя хваробы, некаторыя з якіх ужо ўвачавідкі праявілі сябе, а іншыя яшчэ толькі знаходзяцца ў зародковым стане. Шмат мужчын у яго ўзросце раптоўна паміраюць, на здзіўленне тых, хто іх ведаў, і сваякоў. Памерці не складана. Што такое існаванне чалавека? Як ён калісьці вычытаў, а цяпер успомніў, тонкая чырвоная ніць, якая а сразу рвецца, калі сіла жыцця пераважыць. А чырвоная таму, што жывая: чырвоны колер — колер крыві.

У рэшце рэшт у яго становішчы гэта не што іншае, як рытарычныя, высакамоўныя меркаванні, — абарваў ён сябе. Калі дзверцы гэтай пасткі расчыняцца, то яго, цалкам магчыма, знайдуць на бруднай, пахнучай мачой, запляванай падлозе, у ванітах, з сінім, збрыджаным тварам, пад сценамі, ушпілянымі нават у сваёй межавай брыдкасці гнюснымі словамі — можна толькі ўявіць якія псіхічныя адхіленні вадзілі рукой тых, хто на іх пісаў. Выклічуць «хуткую дапамогу», потым жонку, падключаць незадаволеных, затарможаных міліцыянтаў. Цікава, што падумае жонка, калі выявіць яго цела ў гэтым раёне, у незнаёмым ёй доме — месцы, ніколі дагэтуль ім не прыгадваним? Дарослыя дзеци? Урэшце, тады яму будзе на ўсё гэта глубока напляваць. Бадай, што так.

Новая хвала страху накаціла на яго.

«Дапамажыце!» — зноў закрычаў ён што сілы.

Маўчанне.

Урэшце ён цяпер якраз у tym узросце, калі яго сэрца ўжо адпрацавала свой мільярд скарачэн-

няў, — думаў мужчына, — а гэта значыць, што трэба быць напагатове і сустрэць непазбежнае без за-лішніх хваляванняў і скаргаў на лёс. Хіба смерць, якая, як ён аднойчы вычытаў у Кастанэды, заўсёды знаходзіцца з намі побач, за спінай з левага боку, на адлегласці ў метр-паўтара, — можа адчуць да каго цікаласць, спачуванне, літасць, яшчэ якія-не-будзь пачуцці акрамя абыякавай варожасці? Вядома, не. Але ж чалавеку, калі ён прадбачлівы і не пазбаўлены інтуіцыі, варта не крыўдаваць на гэтую спрадвечную варожасць, не баяцца, не варагаваць у адказ, а наадварот паспрабаваць пасябраваць з ёй і паразумецца.

«Не баяцца?»

Мужчына быў гатовы прысягнуць, што яго цяпера-рашнія пачуцці якраз не з'яўляюцца боязью смерці. Тут нешта зусім іншае, малавытлумачальнае, мужчыма, нейкая паталогія, што на працягу гадоў драмала ў ім, не маючы адпаведнага моманту, каб вызначыцца, — ліхаманкава меркаваў ён. Баяцца ж некаторыя людзі цемнаты, замкнёныя прасторы, ці наадварот, вялікай і адкрытай, маланак, павукоў, мышэй, шумных гукаў, выглядзу крыві, глыбокай вады, паўзунуў, яшчэ шмат і шмат чаго. Мажліва, і ён з такіх? На фабіі пакутуюць амаль усе. Але ж не, тут не зусім дакладна, — спрабаваў ён аналіза-ваць і даказаць сам сабе. — Менавіта чаго ён баіцца? Замкнёныя прасторы? Ці толькі? Гэты фактар, вядома, прысутнічае, але наўрад ці ён мае істотнае значэнне, не — тут не тое. Тады што?

Адказ быў быццам прости. Ён баіцца загінуць вось так па-дурному, зусім недарэчна, і не выканана сваёй мэты. У кожнага чалавека — свая мэта. Можна стаць вельмі багатым, удала ажаніцца, ці, як кажуць у простанароддзі, — высока ўзляцець, выхаваць і добра ўладкаваць дзяцей, але пры ўсім тым не быць шчаслівым у гэтым канфармісцкім свеце. Шчаслівым можна быць толькі тады — калі дасягнеш мэты. «А ён дасягнуў сваёй мэты? Уво-

гуле, якая яна ў яго? — думаў чалавек па імені Павел Дук, перабіраючы ў галаве асобныя факты з жыцця, нейкія неістотныя намаганні, спробы, памкненні. — Ці задаволены ён сваім цяперашнім становішчам. І чаго канкрэтнага ён жадаў, адлічваючы ад свядомага ўзросту — прыкладна дваццаці год — да цяперашняга часу? Гэтыя пажаданні спраўдзіліся?»

Ці была ўвогуле ў яго мэта?

Мужчына прыгадаў хіба што асобныя фрагменты нечага аморфнага, бязформавага. Спачатку яго мэтай было стаць студэнтам, потым скончыць інстытут, і ён гэтага дасягнуў, нягледзячы на галечу, голад, адзіноту. Потым, з цяжкасцю пераносічы ўціск сістэмы, ён вырашыў збегчы за мяжу, але ўцёкі ў выніку зрады тых, нешматлікіх, каму давяраў, не адбыліся. Яго наступнай мэтай стала каханне, але і тут яго чакала звычайнае непаразуменне, а потым і зрада. Урэшце ён вырашыў, што яго мэта пасля шлюбу з жанчынай, якая даверылася яму, гэта дасягнуць пэўнага дабрабыту, выхаваць дзяцей, але вось дзеці выраслі, а ён павінен, як кажуць, сысці са сцэны, бо біялагічны бар'ер ужо пярэйдзены, і прыродзе ён, адпрацаваўшы свой мільярд цыклаў сэрца, ужо не патрэбны.

Неспадзявана мужчына жахнуўся. У яго не было мэты. «Але я адплочваў дабром тым, хто мне давяраўся», — у думках апраўдваўся ён. «І сама жыццё — хіба яно мае мэту?»

Раптам святло ў аплаўленым запальнічкамі і недакуркамі плафоне квола замігцела і згасла.

Мужчына апынуўся ў цемры. Тое, што святло патухла, значна пагоршыла яго стан, але змусіла настойліва шукаць шляхі да выйсця. «Калі мне ўжо зусім край, то і баяцца няма чаго», — пераконваў ён сябе. Самае небяспечнае, што зараз напрамую пагражае яму, быў высокі ціск і тахікардыя. Абедз-ве прычыны не ствараюць небяспекі для маладога арганізма, але для яго гэта можа скончыцца цяж-

кім сардэчным прыступам, і дапамогі яму чакаць зараз ніадкуль не выпадае. Калі яго ў рэшце рэшт знойдуць і вызваляць з гэтай задушлівай клеткі? Магчыма і такое, што ён змушаны будзе знаходзіцца ў ёй нашмат долей, чым разлічвае. Як і колькі часу будзе цягнуцца гэтае «долей»?

«Але ж, — меркаваў ён, — трэба ставіцца да ўсялякай бяды, а ў яго выпадку да маленъкай разнабачнасці тэхнагеннай катастрофы, з халодным спакоем. Мы даўно жывём у свеце, дзе асабістая бяспека стала ілюзіяй. І свет гэты стаў настолькі складаны, што катастрофы, якія ён нараджае, немагчыма папярэдзіць толькі па адной прычыне: іх абсолютнай неверагоднасці».

Яму ўспомніліся падзеі зусім нядаўняга часу, пра якія паведамлялася ў прэсе. Прыкладам, у Стакгольме, калі там адбыўся пажар у тунэлі, які нёс электрычны кабель, месцы, дзе існавалі электрасістэмы, аказаліся адразу адарванымі ад цывілізацыі. Перасталі працаваць вадаправод і дротавая тэлефонная сеть, ад перагрузкі спынілася і сеть сотовай сувязі, а на вуліцы з цемрай адразу выйшаў крымінал. Ці калі ад удара маланкі адбыўся найбуйнейшы збой у сістэме ўсёй сусветнай энергетыкі і больш сутак такія мегаполісы, як Нью-Ёрк, Атава, Дэтройт, Манрэаль і іншыя гарады, заставаліся без святла. Спыняліся цягнікі ў метро, ліфты хмарачосаў, гаснулі светлафоры, у краны не паступала вада.

Як адчувалі сябе тады асобныя людзі — яго браты па няшчасці? Зблакаваныя, у вагонах падземкі, ліфтах, у абставінах цемры і страху?

Рукі яго па-ранейшаму трэсліся, калі ён зноў пачаў ліхаманкована мацаць па кішэнях. Насоўка, грабянец, пачаты пачак з кантрацептывамі, нататнік, шарыкавая ручка, сцізорык...

«Сцізорык?»

У цемры мужчына выцягнуў маленъкі, амаль дэкаратыўны складанчык, які насіў на ўсялякі выпадак, як гэта робіць большасць людзей: ім можна за-

ваstryць аловак, разрэзаць хлеб ці бутэрброд, адкаркаваць бутэльку, мала што яшчэ. Ён выцягнуў лязо з пазіка і паспрабаваў пальцам. Лязо было вострае, ён сам неяк у вольны час затачыў яго.

Сэрца як і раней калацілася ў грудзях.

Мільярд удараў. За ім ужо край...

На запясці левай рукі ён намацаў пульхны бугарок, з якога біўся пульс, прыціснуў да яго лязо і, сціснуўшы зубы, правёў ім па вене. З ранкі адразу пырснула і пацякла кроў. «Кровапусканне — самы просты і эфектыўны сродак ад высокага ціску і найлепшае папярэджанне апаплексічнага ўдару, калі няма больш аніякіх іншых метадаў», — успомніў мужчына. — Асноўны сродак, якім, дарэчы, карысталіся старажытныя лекары. Хіба яшчэ ўжывалі п'яўкі...»

Цёплай нябачнай крынічкай кроў струменіла з ранкі на руцэ. Можа, упершыню за апошні час, чалавек па імені Павел Дук адчуў, як да яго вяртаецца надзея. Колькі ён ужо тут сядзіць, у цемры і зубным скрыгаце? Гадзіну, дзве, пяць? Але цяпер ён здольны перахітрыць лёс, які абышоўся з ім так смехатворна і так пагрозліва.

У цемнаце ён не мог выкарыстаць гадзіннік, але беспамылкова вызначыў, як пульс паменшыўся, і яму стала крыху лепш. Праўда, падступілі нязвіклыя млявасць і слабасць, але ўпершыню пачаў змяншацца страх.

«Страх. Вось прычына. Вось праз што смерць, якая заўсёды ў нас за спінай на адлегласці выцягнутай рукі, набліжаецца ўсутьч і па-сяброўску ляпае вас па плячы. Пара, — кажа яна. — Не трэба баяцца».

Мужчына хацеў устаць на ногі, але перадумаў: навошта дарэмна растрachaць сілы, калі іх і так няшмат. Раптам злосць выбухнула ў ім, але прыйшла вельмі хутка. І сапраўды — на каго яму цяпер злаваць? На састарэлыя тэхналогіі, на зношанасць тэхнікі, на людзей, якія не могуць даць яму гарант

тыю бяспекі нават на прымітыўным, побытавым узору, нават у гэтым падобным на труну ліфце, на іх абыякавасць, эгацэнтрызм?

«Але ж так было і будзе да сканчэння свету. Чалавек заўсёды застаецца адзінокім перад небяспечнымі сіламі жыцця, перад загадковым Космасам. І што ён сам у рэшце рэшт здолее, на што варты, калі яму адсуджана ўсяго толькі які мільярд ударай сэрца?»

Цёплым тонкім струменьчыкам кроў з вены сцякала па яго далоні на падлогу. Другой рукой мужчына выцягнуў насоўку і падрыхтаваў яе, каб неўзабаве пераціснуць ранку. Ён адчуваў, што супакойваецца. Лепш страціць крыху крыві, чым жыццё. Яму ўспомнілася, як ён аднойчы здаваў кроў на станцыі пералівання, і як пасля таго ў той жа дзень працаў і нічога такога кепскага з ім не адбывалася ні ў той дзень, ні ўвечары, ні пасля.

Яму цяпер значна лепш, нават стала хіліць у сон, хутка яго знайдуць, ён вернеца дадому, і, цалкам магчыма, будзе ўспамінаць усё, што здарылася з ім, са смехам. Хіба калегам па працы раскажа ўсю праўду пра тое, што з ім адбылося, хоць больш усётакі ніколі не стане карыстацца ліфтамі ў старых, недагледжаных дамах. Не, не стане.

Думкі мужчыны пачыналі блытацца. Яму раптам уявілася, што ён ідзе па лузе, пакрытым квітнеючымі раслінамі, нясцерпна даўкі пах якіх запаўняе ягоныя лёгкія. Луг гэты, зніжаючыся, вядзе да ракі. Ён ужо ўбачыў тую раку, спакойную — ніводнай хвалі, і ўдалечыні другі яе бераг, але на той бераг яму і не трэба, добра і тут, у прахалодзе, сярод кветак і ў цішыні.

Мужчына страпянуўся. «Небяспечна ўпадаць у сон, — падумаў ён. — Тым больш, што кроў, пэўна, яшчэ сцякае з ранкі, і ён дагэтуль не перавязаў яе насоўкай».

Ён паварушыўся і асцярожна закруціў тканкай запясце. Добра, што ў голаў яму прыйшоў урэшце

такі неблагі намер, які ён так удала здзейсніў: лёгкае кровапусканне замяніла штучныя лекі, якія яшчэ невядома ці дапамаглі б яму. А так — усё выдатна, цік паменшыўся, ён спакойны, вось-вось яго вызываляць з гэтай клеткі. І самае галоўнае — прайшоў страх.

Чалавек па імені Павел Дук зноў злёгку задрамаў. Але яму больш не прымроўся рачны поплаў у кветках, а адразу чамусьці ўявілася дзяцінства, школьні клас, дзе ён сядзеў за партай, а побач з ім Крываножка — якую перавялі ў іх клас з іншай школы, і якая кульгала на адну нагу, за што імгненна атрымала адпаведную мянушку. Крываножка нахілілася да яго і шаптала на вуха, прасіла, каб ён не праганяў яе з яго парты, бо ёй гэта балюча і сорамна. Паміж імі ляжала раскрытая кніга, дзе быў адлюстраваны нейкі тэкст, ён пачаў чытаць, але ачунияў.

Мужчына раптам зразумеў: гэты сон з далёкага мінулага зусім не выпадковы. Ён тады перад усім класам уголос адмовіўся сядзець з Крываножкай за адной партай. Яна перасела на парту збоку, якая ў іх лічылася самай непрэстыжнай, ля дзвярэй, і сядзела адна. Усё б нічога, але праз нейкі час Крываножка наглыталася барбітуратаў і яе не здолелі адкачаць.

Ён не адплаціў дабром таму, хто яму даверыўся. Мужчына ў думках пачаў пераконваць сябе: дзяўчына зрабіла такое зусім не таму, што ён прагнаў яе ад сябе. Але тады — чаму? А калі менавіта гэта сталася апошняй кропляй, і тонкая ніць не вытрымала націску сіл жыцця і парвалася?

Неспадзянана ён адчуў, што ліфт крануўся і паплыў уніз. «Ну вось і дачакаўся, — прамільгнула ў яго галаве. — Хвіліна, і ён будзе вольны».

І сапраўды, кабіна, якая так доўга была яму месцам зняволення, спускалася ўніз, пакуль урэшце не спынілася. Спрацавалі механизмы, і дзвёры расчыніліся. У твар яму ўдарыў прамень святла. Ён

пачаў падымацца з каленъ на ногі, яму было цяжка, ён адчуваў неймаверную слабасць, канечнасці трэсліся, але ён перасіліў сябе, і вось ён ужо на ногах і зрабіў крок вонкі. Мужчыну крыху здзівіла, што ніхто яго не сустракае, няма ніякіх ратавальнікаў, аварыйшчыкаў, ці яшчэ каго. Увогуле няма нікога, толькі светло наперадзе, і ён з палёгкай у душы пайшоў яму настурач.

* * *

«Тут, бадай, усё празрыста, — сказаў судова-мэдыцынскі эксперт аператывніку ў цывільным і яшчэ двум міліцыянтам у форме, якія выносілі цела і ўкладвалі яго ў цэлафан, — змешаная экзагенна-цыркуляторная падвострая гіпаксія. Рэдка, але здаражца, асабліва пры ішэмічнай хваробе, да таго ж боязь замкнёной прасторы. Што цікава, у аналагічных выпадках назіраецца рознае: адны спакойна даседжваюць, пакуль іх не вызываюць — нават спяць, калі п'яныя, некаторыя, зауважце, нешта чытаюць, іншыя злуюць на ліфцёраў, але, як успамінаеца, адна жанчына за некалькі гадзін пасівела, а мужчына ў гадах звар'яцеў і яго адразу скіравалі ў «дурку». Незразумела адно: навошта ўспрымаець гэта так драматычна і пачынаець рэзаць сабе вены?»

На двары з раніцы было сыра і пахмурна. Ішоў дождж. Пырскі яго заляталі і пад казырок пад'езда, дзе стаялі некалькі людзей у чаканні спецмашыны, ці як звыкла яе называлі — «трупавозкі».